

Romaaniin perustuva sarja
HBO Nordicilla

ORJATTARESI

MARGARET
ATWOOD

TAMMI

MARGARET ATWOOD

Orjattaresi

Suomentanut Matti Kannosto

Kustannusosakeyhtiö Tammi • Helsinki

Teos on julkaistu Canada Councilin myöntämän käännöstuen turvin.

Ensimmäinen painos ilmestyi Kirjayhtymä Oy:n kustantamana 1986.

Englanninkielinen alkuteos *The Handmaid's Tale* ilmestyi Kanadassa 1985.

Copyright © 1985 by O. W. Toad Limited.

Published by agreement with Lennart Sane Agency.

Korjattu suomenkielinen painos © Kustannusosakeyhtiö Tammi 2017

Painettu EU:ssa.

ISBN 978-951-31-9829-9

Mary Websterille ja Perry Millerille

Kun Raakel näki, ettei hän synnyttänyt Jaakobille, kadehti hän sisartaan ja sanoi Jaakobille: ”Hanki minulle lapsia, muuten minä kuolen.”

Niin Jaakob vihastui Raakeliin ja sanoi: ”Minäkö olen Jumala, joka on kieltänyt sinulta kohdun hedelmän?”

Mutta Raakel sanoi: ”Tässä on orjattareni Bilha; yhdy häneen, että hän synnyttäisi minun helmaani ja minäkin siten saisin lapsia hänestä.”

ENSIMMÄINEN MOOSEKSEN KIRJA, 30:1–3.

Mutta kun olin jo ehtinyt perin pohjin uupua ehdoteltuani monen vuoden ajan kaikenlaisia turhia ja joutavia ja epäkäytännöllisiä ratkaisuja ja menettänyt viimein kaiken toivoni, keksin onneksi seuraavan ajatuksen...

JONATHAN SWIFT: A MODEST PROPOSAL

Erämaassa ei ole kilpeä joka sanoisi: Sinun ei pidä syödä kiviä.

SUFILAINEN SANANLASKU

I YÖ

1

Me nukuimme huoneessa joka oli kerran ollut voimistelusalii. Lattia oli lakattua puuta ja siihen oli maalattu raitoja ja ympyröitä niitä pelejä varten, joita salissa oli ennen pelattu; korien renkaat olivat yhä paikallaan vaikka verkot olivatkin jo kadonneet. Salia kiersi katsojaparveke, ja kuvittelin vieläkin tavoittavani, heikosti, jälkikuvan lailla, pistävän hienhajun ja peliä seuraavien tyttöjen makeat purukumin- ja hajuvedenlemahdukset sen seasta; kuvista tiesin, että tytöillä oli ollut ensin huopahameet, sitten minihameet, sitten housut, sitten rengas toisessa korvassa ja piikikäs vihreäraitainen tukka. Salissa oli varmaan pidetty myös tansseja ja musiikki viipyili siellä yhä, monien toistensa alta erottuvien kuulumattomien äänten sekamelska, tyyliä tyylien päällä, rumpujen pohjavirta, saksofonien apea valitus, silkkipaperikukkasista punotut köynnökset, pahvipaholaiset, pyörivä peilipallo, joka tuprutti tanssijoiden yli valolunta.

Salissa tuntui yhä vanha seksi ja yksinäisyys, jonkin sellaisen odotus jolla ei ollut muotoa eikä nimeä. Muistan miten olin itsekin kaivannut jotain joka oli aina juuri tapahtumaisillaan, vaikkei se koskaan ollutkaan samaa kuin ne kädet, jotka koskettelivat meitä silloin siellä, painuivat vasten ristiselkää tai muita kohtia parkkipaikalla tai

tv-huoneessa, missä ääni oli väännetty pois ja vain kuvat välkkyivät kohoilevalla lihalla.

Me kaipasimme tulevaisuutta. Mistä me oikein olimme saaneet sen kyltymättömyyden kykymme? Sitä oli ilmassa: ja se oli edelleen kaikuna jäljellä, kun yritimme nukkua sotilassängyissä, jotka oli asetettu riveihin pienen matkan päähän toisistaan niin ettemme voisi jutella. Meillä oli samanlaiset flanellilakanat kuin lapsilla ja vanhat armeijanhuovat, joissa yhä luki US. Me laskostimme vaatteemme siististi ja panimme ne sänkyjen päässä seisoville jakkaruille. Valot himmennettiin mutta niitä ei sammutettu kokonaan. Sara-täti ja Elizabeth-täti olivat vahdissa; heillä oli karjapiikki josta sai sähköiskun ja nahkavyössä pienoisi-radiopuhelin, joka oli yhteydessä keskustietokoneeseen.

Mutta ei pistoolia, heillekään sellaista ei uskottu. Pistoolleja oli vain enkelien erityisesti valitsemilla vartijoilla. Vartijat eivät päässeet sisään paitsi kutsuttaessa, ja meitä taas ei päästetty ulos muuten kuin kävelylle kahdesti päivässä, jolloin me kiersimme pareittain jalkapallokenttää. Sitä ympäröi nyt panssariverkkoaita jonka huipulla oli piikkilankaa. Enkelit seisoivat sen ulkopuolella selkä meihin päin. Me pelkäsimme heitä mutta se ei ollut ainoa tunteemme. Toivoimme että he olisivat edes joskus vilkaisseet meihin. Tai että olisimme voineet puhua heille. Ajattelimme, että olisimme silloin ehkä voineet tehdä jonkinlaiset vaihtokaupat, solmia jonkinlaisen sopimuksen, sillä meillähän oli yhä ruumiimme tallella. Sellaisia kuvitelmia meillä oli.

Me olimme kuiskuttelemaan melkein äänettömästi. Me kurottelimme käsillä toisiamme puolipimeässä, kun tädit eivät katsoneet, ja kosketimme toistemme sormia tyhjän tilan poikki. Me olimme huuliltalukua ja makasimme pää

sivuittain tyynyllä ja tuijotimme toistemme suita. Sillä ta-
voin me sanoimme nimemme sängystä sänkyyn.

Alma. Janine. Dolores. Moira. June.

II OSTOKSILLA

2

Tuoli, pöytä, lamppu. Valkoisessa katossa seppeleenmuotoinen kohokuva ja sen keskellä kipsaamalla peitetty sileä paikka, kuin tyhjä kohta kasvoissa joista silmä on poistettu. Siinä on varmasti joskus riippunut kattovalaisin. Kaikki on otettu pois mihin voisi kiinnittää köyden.

Ikkuna, kaksi valkeaa verhoa. Ikkunan edessä penkki ja sillä pieni tyyny. Kun ikkuna on raollaan – se ei avaudukaan kuin raolleen – ilma pääsee virtaamaan sisään ja liikuttelemaan verhoja. Voin istua tuolilla tai ikkunapenkillä kädet sylissä ja katsella sitä. Ikkunasta tulee myös auringonvalo ja se osuu lattiaan, joka on puuta, kapealautainen ja hyvin kiiltäväksi hangattu. Lattiovahan haju tuntuu nenässäni. Lattialla on palmikoitu räsymatto, soikea. Juuri sellaisista kapineista täällä pidetään; vanhoista talonpoikaistavaroista, joita naiset ovat vapaa-aikoinaan valmistaneet muuten jo käyttökelvottomiksi muuttuneista aineksista. Paluu perinteisiin arvoihin. Kun ei tuhlaa mitään niin ei kaipaakaan mitään. Minua ei tuhлата. Miksi kuitenkin kaipaan?

Seinällä tuolin päällä on kuva, kehystetty mutta ilman lasia: kukkia, sinisiä kurjenmiekkvoja, painojäljennös vesivärimaalauksesta. Kukkat sallitaan edelleen. Onkohan

meillä jokaisella sama kuva, sama tuoli, samat valkeat ikkunaverhot, minä mietin. Valtion omaisuutta?

Suhtautukaa siihen niin kuin olisitte sotaväessä, kehotti Lydia-täti.

Sänky. Patja keskikova, sillä valkoinen nukkapeite. Sängyssä ainoastaan nukutaan, tai maataan saamatta unta. Yritän olla ajattelematta liikoja. Ajatukset on parasta säännöstellä, kaiken muun tapaan. On paljon asioita joita ei kestä ajatella. Ajattelu voi heikentää mahdollisuuksia, ja minä aion säilyä hengissä. Tiedän kyllä miksi sinisiä kurjenmiekkoja esittävän vesiväriajattelun edestä puuttuu lasi ja miksi ikkuna avautuu vain raolleen ja miksi se on särkymätön. Ei täällä pakenemisesta olla huolissaan. Emmehän me kauaksi pääsisi. Huolena ovat ne toiset pako-reiät, ne jotka voi avata itse jollakin sopivalla terällä.

No niin. Jos ei ota huomioon näitä seikkoja niin tämä voisi olla jonkin yliopiston vierashuone, hiukan vähempiarvoisille kävijöille tarkoitettu; tai entisaikojen tyylinen täysihoitolahuone niukoissa oloissa eläviä naishenkilöitä varten. Sellaisiahan me tätä nykyä olemme. Me elämme niukoissa oloissa, nimittäin ne meistä jotka ylipäättään vielä elävät.

Mutta tuolia, auringonvaloa ja kukkia ei sovi silti halveksia. Olen hengissä, elän, vedän ilmaa sisääni, ojennan käteni avoimena aurinkoon. Tämä missä nyt olen ei ole vankeutta vaan etuoikeus, sanoi Lydia-täti, joka halusi aina pelkistää asiat jompaankumpaan ääripäähän.

Aikaa mittaava kello kilahtelee. Täällä mitataan aikaa kellonkilahtuksilla niin kuin ennen nunnaluostareissa. Ja samaan tapaan kuin nunnaluostareissa täälläkin on niukalti peilejä.

Nousen tuoilta, työnnän aurinkoon jalkani joita verhoavat punaiset kengät, matalakorkoiset selkärangan säästämiseksi ja tanssikengiksi sopimattomat. Punaiset käsineet ovat sängyllä. Otan ne, vedän ne käsiini sormen kerrallaan. Kaikki on punaista paitsi siivet kasvojeni ympärillä. Veren väriä, joka määrittelee meidät. Hame ulottuu nilkkoihin ja se on leveä ja keräytyy rintojen yli ulottuvaksi litteäksi kaarrokkeeksi; myös hihat ovat leveät. Valkoiset siivetkin ovat määrysten mukaiset; ne estävät näkemästä mutta myös näkymästä. En ole koskaan näyttänyt hyvältä punaisessa, se ei ole minun värini. Otan ostoskorin ja ripustan sen käsivarrelleni.

Huoneen ovi – ei *minun* huoneeni, kieltäydyn sanomasta sitä omakseni – on lukitsematon. Tosiasiassa se ei edes sulkeudu kunnolla. Menen kiiltävälattiaiseen käytävään, jonka keskellä juoksee pölyisen punertava käytävämatto. Se osoittaa minulle tietä kuin metsän halki kulkeva polku, kuin kuninkaallisille tarkoitettu punainen matto.

Se taipuu ja laskeutuu portaita ja minä laskeudun sen mukana toinen käsi kaiteella, joka on kerran ollut puu, kaadettu edellisellä vuosisadalla ja hangattu lämpöisen kiiltäväksi. Myöhäistä Viktorian aikaa, tämä talo, se on perhetalo, rakennettu ison varakkaan perheen asuttavaksi. Käytävässä on kaappikello, joka annostelee aikaa, ja sitten ovi äidilliseen, väreilevän lihansävyyseen ja vihjailevaan kadunpuolen olohuoneeseen. Olohuoneeseen jossa en koskaan oleile enkä istuskele, ainoastaan seison tai olen polvillani. Käytävän päässä ulko-oven yläpuolella on puolipyöreä monivärinen ikkuna: kukkia, punaisia ja sinisiä.

Jäljellä on vielä peili, hallin seinällä. Jos käännän päätäni niin että kasvojeni kehystävät valkeat siivet kohdistavat

katseeni suoraan siihen, näen sen portaita laskeutuessani, se on pyöreä ja kovero, trymoo, kuin kalan silmä, ja näen siinä itseni vääntyneenä varjona, parodiana jostakin, jonnain punakaapuisena satuhahmona matkalla portaita alas kohti varomattomuuden hetkeä, jossa vaanii vaara. Sisar, vereen kastettu.

Portaiden juurella on taivutetusta puusta tehty hattu- ja sateenvarjoteline, jonka pitkät pyöreät pienat kaartuvat avautuvia saniaisen lehtinuppuja muistuttaviksi koukuiksi. Telineessä on useita sateenvarjoja: musta komentajalle, sininen hänen vaimolleen ja sitten minulle tarkoitettu varjo, joka on punainen. Annan punaisen varjon olla paikallaan koska näen ikkunasta, että päivä on aurinkoinen. Mietin mahtaako komentajan vaimo olla olohuoneessa. Siellä ollessaan hän ei aina istu. Joskus kuulen hänen astelevan edestakaisin, ensin raskas askel ja sitten kevyt, ja niiden säestyksenä kepin vaimeita kopsahduksia pölyisen ruusunväristä mattoa vasten.

Kävelen käytävää pitkin ohi olohuoneen oven ja sitten toisen oven, joka vie ruokasaliin, ja avaan sen joka on käytävän päässä ja astun keittiöön. Siellä ei tuoksahtele enää huonekaluvaha. Rita on keittiössä, seisomassa pöydän ääressä, jonka päällys on lohkeillutta valkoista emalia. Hänellä on tavanomainen martanpuku, sameanvihreä, kuin kirurginkaapu menneinä aikoina. Se on tyyppiltään hyvin samantapainen kuin omanikin, pitkä ja peittävä, mutta siihen kuuluu ylös asti ulottuva esiliina ja siinä ei ole siipiä eikä huntua. Hän käyttää huntua mennessään ulos, mutta eihän martan kasvojen katseleminen ketään kiinnosta. Hän on käärinyt hihansa kyynärpäihin niin että ruskeat käsivarret näkyvät. Hän leipoo leipää, läimäyttelee

taikinamöhkäleitä pöydälle vaivatakseen niitä vielä viimeisen kerran ja sitten muotoilee ne.

Rita huomaa minut ja nyökkää, vaikea sanoa tervehdykseksikö vai vain ilmaistakseen nähneensä minut, ja pyyhkii jauhoiset kätensä esiliinaan ja alkaa penkoa lipastonlaatikosta kuponkivihkoa. Hän repii kulmat rypyssä irti kolme kuponkia ja ojentaa ne minulle. Hänen kasvonsa voisivat näyttää lempeiltä jos hän hymyilisi. Mutta kulmienrypistys ei kylläkään ole tarkoitettu minulle: hän ei hyväksy punaista pukuani eikä liioin sitä mitä se edustaa. Hänestä tuntuu että se voi vaikka olla tarttuvaa, niin kuin sairaus tai huono tuuri.

Aina joskus minä jään kuuntelemaan suljettujen ovien taakse, mitä en ennen olisi suurin surminkaan tehnyt. En kyllä koskaan pitkäksi aikaa, sillä en halua joutua kiinni. Kerran kuitenkin kuulin Ritan sanovan Coralle, että hän ei rupeaisi häpäisemään itseään sillä tavoin.

– Eihän sinua ole kukaan edes pyytänyt, Cora vastasi.
– Ja mihin sinä sitä paitsi pystyisit?
– Voisin lähteä siirtokuntiin, Rita vastasi. – Saavathan he valita.

– Sinne epänaisten joukkoon kuolemaan nälkään ja herra ties mihin? sanoi Cora. – Kyllä se tiedetään.

He kuorivat herneitä; melkein kiinni painetun oven läpi-kin erotin pienet kilahdukset kovien herneiden putoillessa metallikulhoon. Kuulin Ritan ähkäisevän tai huokaavan, joko vastalauseeksi tai myönnöksi.

– No, meidän kaikkien hyväksihän he sitä tekevät, sanoi Cora. – Tai väittävät ainakin tekevänsä. Jos en olisi antanut sitoa munatorviani niin minäkin olisin voinut ruveta niihin hommiin, silloin kun olin kymmenen vuotta nuorempi. Ei niitä ainakaan rasittaviksi voi sanoa.

– Minä kyllä annan hänen hoidella ne puolestani, Rita vastasi, ja siinä kohtaa minä avasin oven. Heidän kasvonsa näyttivät juuri sellaisilta kuin naisten kasvot aina, kun he ovat puhuneet jostakusta selän takana ja pelkäävät tämän kuulleen; häkeltyneiltä mutta samalla kertaa hiukan uhmailevilta, niin kuin heillä olisi ollut täysi oikeuskin siihen mitä olivat tehneet. Sen päivän aikana Cora suhtautui minuun hiukan tavallista suopeammin ja Rita taas ymseämmin.

Tänään, huolimatta Ritan umpimielisistä kasvoista ja tiukasta suusta, haluaisin jäädä tänne, keittiöön. Corakin saattaisi tulla jostain muualta talosta sitruunaöljypulloineen ja pölyhuiskuineen, ja sitten Rita keittäisi kahvia – komentajan talossa on yhä oikeaa kahvia – ja me istuisimme kaikin Ritan keittiönpöydän ääreen, joka ei tosin ole Ritan sen enempää kuin minun pöytäni on minun, ja juttelisimme kivuista ja tuskista, sairauksistamme, jaloistamme, selistämme, kaikista niistä harmeista mitä ruumiimme voivat intoutua aiheuttamaan kuin mitkäkin pahankuriset kakarat. Me painottaisimme nyökkäyksin toistemme sanoja ilmaisten sillä että niinpä niin, me kyllä olemme perillä noista jutuista. Me tekisimme selkoa kukin omista parannuskeinoistamme ja yrittäisimme lyödä toisemme laudalta ruumiillisen surkeutemme määrällä; vaisusti valittavat äänemme kuuluisivat hiljaisina ja mollisävyisinä ja surullisina kuin kyyhkysten kujerrus räystään alta. *Tiedän mitä tarkoitat*, me sanoisimme. Tai: *Huomaan kyllä mistä sanasi tulevat*, tuo omituinen ilmaus jota aina välillä kuulee vanhempien ihmisten käyttävän, aivan kuin puhujan ääni olisi jostain kaukaa saapuva matkalainen. Niin kuin se voisi ollakin, niin kuin se on.

MARGARET ATWOODIN vavahduttava dystopia kertoo lähitulevaisuuden Yhdysvalloista, jossa vanhatestamentilliset fundamentalistit ovat ottaneet vallan. Hedelmälliset naiset on alistettu nimettömiksi synnytyskoneiksi, yksikään nainen ei saa lukea eikä kirjoittaa, kaikkea valvotaan. Mutta vähitellen kapinan siemenet itävät kaikkien kastien naisissa.

Kirjaan perustuva televisiosarja on maailmanlaajuinen arvostelumenestys. Yli 30 vuotta ensijulkaisunsa jälkeen tämän klassikkoromaanin teemat vapaudesta ja naisten oikeuksista tuntuvat nyt ajankohtaisemmilta kuin koskaan.

”Kiihkeän poliittinen ja synkkä, mutta myös nokkela ja viisas.” **GUARDIAN**

Margaret Atwood on kanadalainen kirjailija, joka on pitkän uransa aikana kirjoittanut yli 40 teosta ja saanut useita merkittäviä kirjallisuuspalkintoja.

Kannen kuva:

© 2017 MGM TELEVISION ENTERTAINMENT INC.
and RELENTLESS PRODUCTIONS LLC. ALL RIGHTS RESERVED.